

Засновник і видавець:

*Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

Головний редактор
СЕРЬОГІН С. М.,
д-р наук держ. упр., проф.

Редакційна колегія:
ХОЖИЛО І. І.,
д-р наук держ. упр., доц. (заст. голов. ред.)
РУДІК О. М.,
канд. політ. наук, доц. (відп. секретар)
ШАРОВ Ю. П.,
д-р наук держ. упр., проф.
ЛИПОВСЬКА Н. А.,
д-р наук держ. упр., проф.
ГОНЧАРУК Н. Т.,
д-р наук держ. упр., проф.
ВІКТОРОВ В. Г.,
д-р філос. наук, проф.
БОРОДІН Є. І.,
д-р іст. наук, проф.
РЕШЕТНИЧЕНКО А. В.,
д-р філос. наук, проф.
ГЛОТОВ Б. Б.,
д-р філос. наук, проф.
МАМАТОВА Т. В.,
д-р наук держ. упр., проф.
БОБРОВСЬКА О. Ю.,
д-р наук держ. упр., проф.
ПРОКОПЕНКО Л. Л.,
д-р наук держ. упр., проф.
БАКУМЕНКО В. Д.,
д-р наук держ. упр., проф.
ДРЕШПАК В. М.,
д-р наук держ. упр., доц.
КОЛЕСНИКОВ Б. П.,
д-р наук держ. упр., доц.
ОВЧИННИКОВА О. П.,
д-р екон. наук, проф. (Російська Федерація)
ГУГНІН О. М.,
д-р філос. наук, проф. (Республіка Польща)
АНТОНОВА О. В.,
канд. наук держ. упр., доц.
САВОСТЕНКО Т. О.,
канд. екон. наук, доц.

Друкується за рішенням
ученої ради Дніпропетровського
регіонального інституту державного
управління Національної академії
державного управління
при Президентіві України
протокол № 2/166 від 25.02.2014 р.

Періодичність – чотири рази на рік

*Збірник наукових праць
«Державне управління
та місцеве самоврядування» згідно
з рішенням Президії ВАК України включений
до переліку наукових фахових видань
у галузі науки «Державне управління»
(постанова № 1-05/4 від 14.10.09)*

© Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління НАДУ
при Президентіві України, укладання, художнє
оформлення, оригінал-макет, 2014

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

УДК 35(477):342.3

Борис ГЛОТОВ, Наталія СИДОРЕНКО
*Національна академія державного управління
при Президентіві України
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління*

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ГЛИБОКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ

Аналізується реформування системи організації державної влади в Україні в умовах глибокої політичної кризи, на підставі чого з'ясовуються невідкладні завдання з її подолання.

Ключові слова: організація державної влади, президент, виконавча та законодавча гілки влади, політична і соціальна революція.

Борис Глотов, Наталия Сидоренко. Реформирование системы организации государственной власти в условиях глубокого политического кризиса

Анализируется реформирование системы организации государственной власти в Украине в условиях глубокого политического кризиса, на основании чего выясняются неотложные задания по ее преодолению.

Ключевые слова: организация государственной власти, президент, исполнительная и законодательная ветви власти, политическая и социальная революция.

Boris Glotov, Natalia Sidorenko. Reformation of system of organization of state power in the conditions of deep political crisis

The reforming of system of organization of state power is in Ukraine in the

© Глотов Б. Б., Сидоренко Н. С., 2014

conditions of deep political crisis is analyzed, on the basis of what exigent tasks turn out on an exit from a crisis.

Key words: organization of state power, president, executive and legislative branches of power, political and social revolution.

Корупція, патронажно-клієнтельні відносини породили кризу в системі організації державної влади. Карколомність подій в Україні – політичний Майдан, його розгін, «тітушки», «тритушки», «Правий сектор», збройне протистояння з «Беркутом», угода, укладена 21 лютого 2014 р., «самоусунення» Президента, «самовизначення» народів Криму, латентна інтервенція Збройних сил РФ – актуалізують дослідження проблеми реформування системи організації державної влади в умовах глибокої політичної кризи.

Дослідники Я. Бариська, М. Іванова, А. Колодій, Т. Кузьма, О. Ладан, В. Лемак, С. Лукавенко, Р. Мартинюк, О. Марченко, В. Мельниченко, О. Мучник, В. Шатіло визначають переваги президентських систем організацій державної влади над парламентськими і навпаки. О. Долженков, Н. Жук, І. Олесків та інші розглядають інститут президента в політико-правовій ретроспективі, а В. Шаповал, В. Авер'янов, Ю. Шемшученко розкривають правовий статус повноважень президента. Однак проблема переформатування системи організації державної влади в умовах глибокої політичної кризи в сучасній Україні ще не стала предметом наукових досліджень.

Метою статті є визначення шляхів виходу з глибокої політичної кризи в контексті поширення єдиної системи організації державної влади на весь політико-правовий простір України.

Поняття «організація державної влади», яке ми вже з'ясовували, – це комплекс ознак, які визначають як влаштовані, організовані, взаємодіють між собою і з населенням найвищі органи державної влади (президент, законодавча, виконавча, судова гілки влади) [3]. Тобто організація державної влади пов'язана із формою державного правління, під якою розуміється, хто і як править, тобто здійснює державну владу.

Згідно із Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. [10] (чи як зараз увійшло в політичний лексикон – «Конституція України від 2004 р.») в Україні президентсько-парламентська система організації державної влади політико-правовим рішенням була замінена на парламентсько-президентську систему, за якої система стримувань і противаг між Президентом України, законодавчою та виконавчою гілками влади полягає в тому, що центральна виконавча влада формується коаліційною більшістю у Верховній Раді України формально за посередництвом глави держави – Президента України, яка

відповідальна у своїй діяльності перед законодавчим органом влади.

У результаті президентської виборчої кампанії вже в березні 2010 р. за парламентсько-президентської республіки були сформовані пропрезидентська коаліційна (парламентська) більшість, склад Кабінету Міністрів України на чолі з прем'єр-міністром, що обумовило становлення на практиці партійно-президентської системи організації державної влади, коли президент, парламентська більшість і уряд є однопартійцями. Партійно-президентська система організації державної влади за системою стримувань і противаг у сутності своїй відповідає президентсько-парламентській системі, тому рішення Конституційного суду України [13] щодо повернення положень Конституції України 1996 р. було лише юридичним оформленням практики узурпації державної влади лідером (він же Президент України) монолітно-владної політичної Партії регіонів, яка за формою відповідала президентсько-парламентській (а фактично президентській) системі організації державної влади. За президентської система організації влади Президент України призначає і звільняє із займаних посад Прем'єр-міністра України, Міністрів Кабінету Міністрів України, голів центральних органів виконавчої влади, голів місцевих державних адміністрацій, але ніякої відповідальності за роботу виконавчої влади не несе; водночас парламентська більшість Верховної Ради України фактично була «департаментом Адміністрації Президента України».

Існує потреба з'ясувати за допомогою політологічного категоріального апарату, що відбулося в Україні в лютому 2014 р. з приходом до влади політичної опозиції: революція чи державний переворот.

В оксфордському політичному словнику революція визначається як «повалення усталеного ладу, яке передбачає перехід державної влади від однієї групи лідерів до іншої» [5, с. 584]. У вітчизняному політологічному словнику революція – це «докорінна зміна політичного життя суспільства на підґрунті реалізації можливостей революційної ситуації; докорінне перетворення структури влади в суспільстві, радикальна зміна політичної системи, які надають можливості для значних соціально-економічних перетворень» [9, с. 635]. Вищезазначені дефініції визначають такий феномен буття суспільства, як політичну революцію, у результаті якої «змінюється тип влади без змін соціально-економічних основ суспільства, при цьому здійснюється усунення від влади однієї фракції правлячого класу іншою, прогресивнішою його фракцією» [8, с. 338]. Прогресивність нової політичної влади в Україні може бути перевірена лише практикою

соціально-економічних перетворень, спрямованих на добробут і безпеку суспільства, що передбачає докорінну зміну суспільного ладу. Однак протягом 90-х рр. ХХ ст. відбулася приватизація державної власності, у результаті чого відбувся перехід від соціалізму (державного капіталізму) до бюрократично-олігархічного капіталізму як форми ринкової економіки. Чинна політична революція, якщо це дійсно революція, а не державний переворот, так чи інакше має бути завершена націоналізацією якоїсь частини олігархічного капіталу або, за висловом З. Бжезинського, добровільним пожертвуванням з боку першої десятки українських олігархів по 1 млрд дол. США. Подібна настанова в такому варіанті завершення української революції існує в політичних платформах ВО «Свободи», «Правого сектору». Однак парламентські колишні опозиційні партії – «Батьківщина», «УДАР» – нерозривно пов'язані з олігархічним капіталом. І тут варто ставити не тривіальне питання: скільки народних депутатів із фракції цих політичних партій є олігархами або лобіюють їх інтереси? Або питання слід ставити по-іншому: чи «мають» (у контексті вживання) українські олігархи вищезазначені політичні сили? Відповідь однозначна: «мають», як і весь український народ. Призначення деяких українських олігархів головами облдержадміністрацій унеможлиблює, на наш погляд, здійснення ліберально-демократичної революції або встановлення правил політичної гри між елітами за умови дієвого контролю з боку громадянського суспільства.

І ще один аспект соціальної революції, що відбулася в 1991 р. Самовизначення українського народу в націю відбувалося без участі самого народу, а «перефарбованою» радянсько-комуністичною номенклатурою з незначним впливом націонал-демократичної політичної еліти. Сучасна революційна ситуація стимулює самовизначення української політичної нації на засадах етнонаціональної ідентифікації, коли українська етнонаціональна спільнота не хоче жити по-старому, а державна влада поки що не здатна управляти по-новому. Російськомовна етнічна спільнота так само не хоче жити по-старому, але новий її спосіб життєдіяльності на емоційно-психологічному рівні перебуває в політично-ідеологічній опозиції українському етнонаціональному способу життя.

Угода від 21 лютого 2014 р. між Президентом України і політичною опозицією передбачила повернення до системи стримувань і противаг, що притаманна парламентсько-президентській системі організації державної влади. Верховна Рада України в умовах реформатування коаліційної більшості обрала нового Голову; призначила його в. о. Президента України (легітимність такого призначення можна поставити під сумнів, тому

що в Конституції України [4, с. 37 – 42] відсутня така посада, який постав і Верховним Головнокомандувачем Збройних сил України); законодавчий орган влади своєю Постановою відмінив Закон України «Про засади державної мовної політики», що викликало бурхливий протест з боку населення АР Крим та інших областей Східної України; були зняті з посад (інколи із загрозою використання вогнепальної зброї) голови місцевих (насамперед обласних) державних адміністрацій. Існування Майдану, у якого нова влада була змушена легітимізувати свої рішення, породило ситуацію «двовладдя» (як після «лютневої» революції 1917 р. державну владу здійснювали і Тимчасовий уряд, і ради робітничих, селянських, солдатських депутатів).

Рішення нової влади (з урахуванням усіх тих проблем, які вона одержала у спадок від колишньої авторитарної влади) свідчили про те, що вона перебуває позаду політичних подій, замість того щоб очолити революційну хвилю народного невдоволення, й обумовили дезінтеграцію системи організації державної влади з відцентровими тенденціями «хаотичного» самовизначення населення регіонів.

Криза системи організації державної влади каталізувала політичну ситуацію в її «найслабшій ланці» – АР Крим. Так, 27 лютого 2014 р. Верховна Рада АР Крим [11] усунула з посади представника Президента – Голову Ради Міністрів АР Крим А. Могильова – і призначила (з порушенням Конституції України і міжнародного законодавства) на його місце С. Аксьонова, який «підпорядкував» собі як голові виконавчої влади всі військові частини, розташовані на півострові. Згідно з міжнародним законодавством, зокрема Уставом ООН, існує право націй як корінних народів на самовизначення. На території Криму таке право має лише кримськотатарський народ і слід було б Верховній Раді України визнати його корінним народом з правом створення національно-культурної і територіальної автономії на півострові. Російська етнічна меншина (яка становить близько 62 % від загальної кількості населення) – це в основному переселенці з території РСФР у 1944 р., а тому є «уламком» російської політичної нації і ніякого права на національне самовизначення не мають.

Вищезазначена ситуація поряд із заявою «самоусуненого» президента в Ростові-на-Дону стала «підставою» для звернення Президента Росії до Ради Федерації Російської Федерації щодо надання йому дозволу на введення Збройних сил РФ на територію України, присутність яких у Криму «дозволила» Верховній Раді АР Крим прийняти два рішення: про проголошення АР Криму суб'єктом Російської Федерації і про проведення референдуму 16 березня 2014 р. [12].

Вищеописана глибока політична криза, що загрожує цілісності і державному суверенітету України, виникла внаслідок низки причин. По-перше, політико-управлінській еліті, яка періодично змінюється при владі, притаманне розуміння політики як одноосібного захоплення державної влади з позицій політичної доцільності (навіть з використанням неполітичних збройних засобів), утримання її за собою якомога довше шляхом узурпації влади з переслідуванням політичних опонентів. По-друге, «політичний клас» перебуває в системі патронажно-клієнтельних відносин як з олігархічним національним капіталом, так і провідними зовнішньополітичними суб'єктами – США, ЄС, Росією, що породжує тенденції сецесії в деяких адміністративно-територіальних одиницях, внаслідок чого Україна постала територією змагання з геополітики. Зокрема, З. Бжезинський у своїй відомій книзі «Велика шахова дошка» відзначає, що будь-яка нова євразійська держава, що базується виключно на владі Росії, без України неминуче з кожним роком буде поставати все менше європейською і все більше азійською. При цьому фактично зазначає одну важливу ціль зовнішньої політики США: ізолювати Росію від України і тим самим «видавити» її із Європи, перетворивши її на «суто азійську» державу [1, с. 126, 137, 146, 147, 179, 233]. Що стосується Росії, то з певною очевидністю, на наш погляд, її керівництво, окупувавши Крим, переслідує мету створення на теренах колишнього Радянського Союзу так званого «Русского мира», тобто «де звучить російська мова, там і Росія». Подальша дестабілізація українського політичного простору в умовах «повзучої» громадянської війни може стимулювати Румунію, Угорщину (коли по 200 тис. паспортів цих держав видані українським громадянам) до реалізації територіальних претензій щодо Закарпатської України із пропагандистських намірів у політичну площину з метою захисту «співгромадян». По-третє, в умовах глобалізації відбулися радикальні зміни у владному полі взаємодії держави і громадянського суспільства, коли центр тяжіння суспільного виробництва стрімко переміщується з матеріальних факторів на духовні – знання, інформацію, творчість [6, с. 52]. Соціум виходить на більш усвідомлений рубіж креативності, поширення «венчурної діяльності», у той час як держава поки що не соціалізована в систему сітьових зв'язків та функціонує у сфері владних відносин у віджившій логіці домінування над суспільством, що в Україні в умовах узурпації влади інститутом президента унеможливило використання різноманітних засобів моніторингу і контролю за владою. Зокрема, це – об'єднані суспільні комісії, судові акції, локальні суди, трибунали на робочому місці, консенсусні

конференції, парламенти меншин, громадянські журі і асамблеї тощо. По-четверте, сучасна українська національна (громадянсько-політична) ідентичність характеризується історичною фрагментарністю і має дискретний характер, що обумовлюється дискурсивно вираженою ідентичністю політико-управлінських еліт, уже інтегрованих у глобалізований світ, а тому «космополітичних», і націоналістично-регіонально-патріотичною ідентичністю більшості населення, коли, зокрема, для мешканців Донецька пріоритетними є соціально-професійні, політико-ідеологічні й геополітичні чинники національної ідентичності, тоді як для мешканців Львова – етнічні, релігійні, національні чинники ідентичності. Чимало громадян України під впливом ідеологічного сприйняття глибокої політичної кризи потрапило в дихотомію: українці – «західняки-бандерівці» – росіяни «східняки-совіти», що просуває суспільство в напрямі «п'ятої колони» контрреволюції (бо революції без контрреволюції не буває і бути не може). За таких умов держава не є єдиною серед референтних систем ідентифікації особи. По-п'яте, карколомне стиснення соціального простору і часу привело Україну до стану біфуркації (з позицій синергетичного підходу до аналізу процесів державотворення), у результаті чого виникає інваріантне «віяло можливостей» її розвитку. По-шосте, «буттєвість українського народу на кордонах європейського і євразійського культурно-цивілізаційних ареалів актуалізувала не стільки «розколотість» українського народу, скільки «розколотість» (рядопокладених у ньому різночасових і несумісних в одній перспективі змістів) його культурно-цивілізаційної ідентичності. Подібний дискурс ставить під сумнів власну тотожність «європейськості». Процес глобалізації прагне подолати «регіонально-цивілізаційне» і «локальне», що корелюється із втратою українцями своєї культурно-цивілізаційної ідентичності внаслідок нерелексованої переорієнтації на прагматично-утилітарні цінності. У процесах взаємодії України з глобалізацією остання виступає як активний, динамічний початок, а перша, навпаки, концентрує у своїх цінностях та інститутах інерцію минулого, стійкість. Проте означені вектори даної взаємодії: адаптація – протистояння, симбіоз – синтез тощо – жодним чином не є наперед визначені. Евентуальна рівнодіюча культурно-цивілізаційного розвитку України перебуває на перехресті тенденцій еволюції – інволюції, цілісності – розпаду – збереження, становлення – зникнення української культурно-цивілізаційної ідентичності» [2, с. 24]. По-сьоме, у 1991 р. в Україні політична революція – перехід влади з рук в руки – не відбулася, влада залишилася в руках радянсько-комуністичної номенклатури з

«вливанням» представників національно-демократичної еліти (у «Перехресних стежках» *українського народу* І. Франка пишеться про те, що якщо достатню кількість молодого вина влити в старі міхи, то вони порвуться) [14]. «Старі міхи» організації державної влади були «успадковані» незалежною Україною. Але в країнах Східної Європи відбулися «оксамитові» революції, коли в результаті мирного народного повстання до влади прийшла антикомуністична політична еліта (наприклад, «Солідарність» на чолі з Л. Валенсою), яка здійснила приватизацію державної власності в основному шляхом аукціону. Унаслідок цього до 70 % економіки Чехії, Угорщини, Польщі контролюються західноєвропейськими ТНК. Головний принцип діяльності ТНК полягає в тому, щоб розглядати увесь світ як власний ринок, організувати виробництво і збут, не звертаючи уваги на державно-національні кордони. Для стійкого одержання прибутків з економіки освоєних територій західний капітал зацікавлений у трансформації авторитарного режиму на ліберально-демократичний політичний режим [7, с. 36].

У 2004 р. відбулася «помаранчева революція», яка являла собою в сутності своїй державний переворот – ротацію політичних еліт за допомогою «майдану». Чинний новосформований уряд може піти шляхом або 1917 р., або «оксамитових» революцій [15], перетворити «керований хаос» на керовану державою демократію, тому, на наш погляд, мав би вирішити такі невідкладні завдання:

– перед реформуванням президентської системи організації державної влади в парламентсько-президентську, проведенням президентських, а потім парламентських виборів, затвердити «нові правила гри» для самоврядних громад у контексті самовизначення аж до федералізації або навіть конфедерації країни (державно-політичне самовизначення АР Крим є dokonаний факт). Крим, якщо можна образно висловитись – це гальмо в русі України до ЄС;

– зупинити девальвацію гривні і можливий дефолт української держави;

– за допомогою Майдану як прямої форми демократії завоювати державну владу можна, але управляти нею без харизматичного лідера неможливо. Існування Майдану як нелегітимного органу державної влади, проте фактично існуючого, породжує ситуацію «двовладдя», що несумісна зі стабільним розвитком країни, тому нині вже відбувається трансформація, наприклад, «Правового сектору» у лави Національної гвардії;

– провести антикорупційні заходи шляхом здійснення люстрації органів МВС (із вливанням загонів самооборони), суддівського корпусу і фіскальної системи (податківці, митники);

– реформувати систему представницьких (обласні й районні

ради) і місцевих органів влади на засадах зворотного зв'язку з населенням;

– ліквідувати кланову патронажно-клієнтельну мережу в організації державної влади або поширення етнічних, конфесійних, релігійних, сімейно-родинних зв'язків у владні відносини, за якої «патрон опікується “клієнтом”», використовуючи ресурси.

Список використаних джерел

1. **Бжезинский З.** Великая шахматная доска: господство Америки и его геостратегические императивы / Збигнев Бжезинский. – М. : Междунар. отношения, 1998. – 256 с.

2. **Глотов Б. Б.** Культурно-цивілізаційна ідентифікація українського народу : автореф. дис. ... д-ра філос. наук / Глотов Борис Борисович. – Д., 2008. – 32 с.

3. **Глотов Б. Б.** Трансформація моделей організації державної влади в Україні (частина перша) / Глотов Борис Борисович, Кудрявцева Марія Вікторівна // Публічне адміністрування: теорія та практика : електрон. зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 2(4). – Режим доступу : www.dridu.dp.ua/zbirnik/index.html.

4. **Конституція** України. – Х. : ІГВІНІ, 2008. – 64 с.

5. **Короткий** оксфордський політичний словник : пер. з англ. / за ред. І. Макліна, А. Макмілана. – К. : Основи, 2005. – 789 с.

6. **Красин Ю. А.** Государство и общество: сдвиги во властном поле / Ю. А. Красин // Полис. – 2013. – № 5. – С. 51 – 58.

7. **Мухаев Р. Т.** Геополитика : учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Государственное и муниципальное управление», «Регионоведение», «Политология», «Международные отношения» / Р. Т. Мухаев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 839 с.

8. **Політологічний** енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.

9. **Політологічний** словник : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / за ред. М. Ф. Головатого, О. В. Антонока. – К. : МАУП, 2005. – 792 с.

10. **Про внесення** змін до Конституції України : Закон України від 8 груд. 2004 р. № 2222 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 49. – С. 3 – 21.

11. **Про Голову** Ради міністрів Автономної Республіки Крим : Указ Президента України від 1 берез. 2014 р. № 187/2014. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/2014.

12. **Реакція** центральної влади України на рішення «влади» Криму приєднатись до Росії. – Режим доступу : 7days-ua.com/news/reaktsiya-tsentralnoji-vlady-ukrajiny-na-rishennya-vlady-krymu-pryjednaty.

13. **Рішення** Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV (справа про додержання

процедури внесення змін до Конституції України) // Вісн. Конституційного суду України – 2010. – № 5. – С. 36.

14. **Франко І. Я.** Перехресні стежки: повість // Франко І. Я. Зб. творів. У 50 т. Т. 20. – К. : Наук. думка, 1979. – С. 173 – 459.

15. **Експерты** о ситуации в стране // Сегодня. – 2014. – 26 февр. – С. 2.

List of references

1. **Bzhezinskiy Z.** Bolshaya shahmatnaya doska. Gospodstvo Ameriki i ego geostrategicheskie imperativy / Zbigneв Bzhezinskiy. – М. : Mezhdunar. otnosheniya, 1998. – 256 s.

2. **Hlotov B. B.** Kulturno-tsyvilizatsiina identyfikatsiia ukrainskoho narodu : avtoref. dys. ... d-ra filos. nauk / Hlotov Borys Borysovych. – D., 2008. – 32 s.

3. **Hlotov B. B.** Transformatsiia modelei orhanizatsii derzhavnoi vlady v Ukraini (chastyna persha) / Hlotov Borys Borysovych, Kudriavtseva Mariia Viktorivna // Publichne administruvannya: teoriia ta praktyka : elektron. zb. nauk. pr. – 2010. – Vyp. 2(4). – Rezhym dostupu : www.dridu.dp.ua/zbirnik/index.html.

4. **Konstytutsiia** Ukrainy. – Kh. : IHVINI, 2008. – 64 s.

5. **Korotkyi** oksfordskyi politychnyi slovnyk : per. z anhl. / za red. I. Maklina, A. Makmilana. – К. : Osnovy, 2005. – 789 s.

6. **Krasin Yu. A.** Gosudarstvo i obschestvo: sdvigi vo vlastnom pole / Yu. A. Krasin // Polis. – 2013. – № 5. – С. 51 – 58.

7. **Muhaev R. T.** Geopolitika : ucheb. dlya studentov vuzov, obuchayuschihsya po spetsialnostyam «Gosudarstvennoe i munitsipalnoe upravlenie», «Regionovedenie», «Politologiya», «Mezhdunarodnyie otnosheniya» / R.T. Muhaev. – 2-e izd., pererab. i dop. – М. : YuNITI-DANA, 2010. – 839 s.

8. **Politolohichniy** entsyklopedychnyi slovnyk / uporiad. V. P. Horbatenko ; za red. Yu. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka. – 2-e vyd., dop. i pererob. – К. : Heneza, 2004. – 736 s.

9. **Politolohichniy** slovnyk : navch. posib. dlia stud. vyshchych navch. zakl. / za red. M. F. Holovatoho, O. V. Antoniuka. – К. : MAUP, 2005. – 792 s.

10. **Pro vnesennia** zmin do Konstytutsii Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 8 hrud. 2004 r. № 2222 // Ofits. visn. Ukrainy. – 2004. – № 49. – С. 3 – 21.

11. **Pro Holovu** Rady ministriv Avtonomnoi Respubliki Krym : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 1 berez. 2014 r. № 187/2014. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/2014.

12. **Reaktsiia** tsentralnoi vlady Ukrainy na rishennia «vlady» Krymu pryednatys do Rosii. – Rezhym dostupu : 7days-ua.com/news/reaktsiya-tsentralnoji-vlady-ukrajiny-na-rishennya-vlady-krymu-pryednaty.

13. **Rishennia** Konstytutsiinoho sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 252 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy» vid 8 hrudnia 2004 r. № 2222-IV (sprava pro doderzhannia protsedury vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy) // Visn. Konstytutsiinoho sudu Ukrainy – 2010. – № 5. – С. 36.

14. **Franko I. Ya.** Perekhresni stezhky: povist // Franko I. Ya. Zb. tvoriv. У 50 т. Т. 20. – К. : Nauk. dumka, 1979. – С. 173 – 459.

15. **Eksperty** o situatsii v strane // Segodnya. – 2014. – 26 fevr. – S. 2.

Надійшла до редколегії 18.03.14

УДК 327 (477+4)

Юліана ПАЛАГНЮК

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

ЗМІСТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЛІТИКИ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ІНІЦІАТИВИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ

Аналізуються зміст, цілі, організаційна структура політики Східного партнерства як зовнішньополітичної ініціативи ЄС у співробітництві з Україною, а також її перспективи й ефективність механізмів реалізації, зважаючи на нову регіональну геополітичну ситуацію кінця 2013 р. – початку 2014 рр.

Ключові слова: політика Східного партнерства, зовнішньополітична ініціатива, двосторонні відносини, організаційна структура.

Юліана Палагнюк. Содержание и перспективы политики Восточного партнерства как внешнеполитической инициативы ЕС в отношении Украины

Анализируются сущность, цели, организационная структура политики Восточного партнерства как внешнеполитической инициативы ЕС в сотрудничестве с Украиной, а также ее перспективы и эффективность механизмов реализации, исходя из новой региональной геополитической ситуации конца 2013 г. – начала 2014 г.

Ключевые слова: Восточное партнерство, внешнеполитическая инициатива, двусторонние отношения, организационная структура.

Yuliana Palagnyuk. Content and policy perspectives of the Eastern partnership as a foreign policy Initiative of the EU towards Ukraine

The essence, objectives, organizational structure of policy of the Eastern partnership as an EU foreign policy initiative in cooperation with Ukraine as well as its perspectives and the effectiveness of mechanisms of realization, given the new regional geopolitical situation in late 2013 – early 2014 are analyzed.

Key words: policy of the Eastern partnership, foreign policy initiative, bilateral relations, organizational structure.

Після розширення своїх кордонів до кордонів України у 2004 р. Європейський Союз (ЄС) започаткував нові зовнішньополітичні інструменти співробітництва в регіоні Східної Європи, у тому числі з Україною. Спочатку такою новою політикою ЄС стала Європейська